

OTÁZKY A ODPOVĚDI

1. Je film opravdu podle skutečných událostí?

V čem konkrétně se případně od reality liší?

Film zachycuje skutečné události, pouze v několika případech bylo nutné především z důvodu přehlednosti dějové linie **zjednodušit popis historických událostí a zmenšit počet osob, které se jich aktivně účastnily**. Zatímco ústřední postavy matky a bratra Jana Palacha, JUDr. Burešové a její rodiny či Viléma Nového poměrně velmi věrně odpovídají svým reálným předobrazům, jiné figury vystupující ve filmové sérii představují naopak výhradně obecné typy (například studenti Čížková a Trávníček či vyšetřující kriminalisté). Po dlouhém zvažování se scenárista i režisérka rozhodli také zjednodušit průběh soudního procesu, v němž na přelomu 60. a 70. let matka Jana Palacha společně s pětici známých osobností (Vladimír Škutina, Pavel Kohout, Lubomír Holeček, Emil Zátopek a Luděk Pachman) žalovala Viléma Nového. V tomto případě tvůrci položili důraz na snahu Libuše Palachové obhájit čest jejího syna a zmíněná pětice, kterou Vilém Nový v únoru 1969 při svém skandálním vystoupení na schůzi v České Lípě také obvinil z podílu na Palachově smrti, ve filmové sérii nefiguruje.

Filmoví tvůrci se při zobrazení historických událostí snažili dobovou atmosféru přiblížit také využitím **autentických rekvizit a dobových kostýmů**. Pro zvýšení věrohodnosti se některé scény natáčely přímo na místech, kde se historické události odehrály. Natáčelo se například v domě rodiny Palachových ve Všetatech, v hlavní budově Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, na Olšanských hřbitovech a v hotelu Merkur v České Lípě, kde Vilém Nový pronesl výroky zpochybňující motivy Palachova činu.

Někdy však natáčení na autentických místech při nejlepší vůli nebylo možné. Týkalo se to také scény zachycující samotný protestní čin Jana Palacha. Scenáristovi se s pomocí archivních spisů sice podařilo tuto tragickou událost poměrně přesně rekonstruovat, původní místo Palachova činu se ale od ledna 1969 natolik změnilo, že by natočené záběry naopak působily nevěrohodně. Před budovou Národního muzea již desetiletí nejezdí tramvaje, byla zde vybudována magistrála a změnila se také podoba některých okolních

domů. Proto byla tato scéna natočena na jiném místě a následně trikově upravena ve studiu.

Pro zvýšení věrohodnosti tvůrci využili i **dobové filmové záběry**, a to skutečné záběry z trzny za mrtvého Jana Palacha a jeho následného pohřbu, které se proluly do hraných scén.

2. Kdo byl Jan Palach?

Jan Palach se narodil 11. srpna 1948 ve Všetatech (okres Mělník) v rodině cukráře. Otcí však byla živnost brzy po nástupu komunistického režimu v roce 1951 zabavena. Po absolvování mělnického gymnázia nastoupil Jan v roce 1966 ke studiu na Vysoké škole ekonomické, o dva roky později však úspěšně složil přijímací zkoušky na Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze a začal studovat obor historie – politická ekonomie.

Po srpnové okupaci Československa vojsky Varšavské smlouvy Palach těžce nesl oklešťování občanských svobod, v listopadu 1968 se aktivně účastnil studentské stávk. Na protest proti postupnému přizpůsobování se politické elity i občanské veřejnosti novému „normalizačnímu“ režimu se 16. ledna 1969 u kašny před Národním muzeem polil benzinem a zapálil. Po třech dnech strávených na lůžku pražské Kliniky plastické chirurgie v Legerově ulici zemřel.

3. Jaký důvod měl k takovému činu?

Jan Palach prožíval srpnové události roku 1968 velmi bolestně. Dne 21. srpna 1968 odjel do Prahy, kde diskutoval se sovětskými vojáky a pořizoval fotodokumentaci. **Odmítal kapitulaci československých představitelů**, kteří podlehlí nátlaku a podepsali v Moskvě smlouvu o „normalizaci“ poměrů v Československu. Od listopadu 1968 byl podle svědectví spolužáků velmi **zasazen zhoršující se politickou situací a postupnou rezignací značné části společnosti**. Jeho cílem bylo opět vytvořit prostředí, které by vedlo ke zvratu tohoto vývoje.

4. Proč zvolil formu sebeupálení?

Byl jediný, kdo se na protest proti okupaci Československa upálil?

Palach nebyl první, kdo se v souvislosti s okupací Československa upálil. Sebeupálení jako radikální forma politického protestu je známa od roku 1963, kdy se v Saigonu upálil první buddhistický mnich na protest proti potlačování náboženských svobod. O jeho činu informovala média po celém světě. Jeho příkla-

du postupně následovala řada dalších osob, které již přebíraly často pouze formu. Jan Palach opakovaně v nemocnici zdůrazňoval, že **jednal podle příkladu vietnamských buddhistických mnichů**.

Již 8. září 1968 se na Stadionu Desetiletí ve Varšavě zapálil na oslavách dožínek devětapadesátiletý úředník **Ryszard Siwiec** z jihopolského města Přemyšl. Než se polil rozpouštědlem, rozhazoval okolo sebe letáky, v nichž vysvětloval, že **protestuje proti účasti polské armády na okupaci Československa**. Přestože se slavnosti dožínek zúčastnilo okolo sta tisíc osob včetně nejvyšších představitelů Polské lidové republiky, podařilo se tajné policii jeho protest utajit.

Obdobně dopadl také protest maďarského studenta **Sandora Bauera**, který se po vzoru Jana Palacha upálil 20. ledna 1969 v Budapešti. Případy pokusů o sebeupálení na protest proti srpnové okupaci pak byly zaznamenány i v dalších zemích sovětského bloku.

V Československu Palachův čin následovaly další osoby, o kterých se však již veřejnost ze sdělovacích prostředků mnoho nedozvěděla. Dne 25. února 1969, tedy přesně jednadvacet let po komunistickém převratu, se v průjezdu domu č. p. 39 na Václavském náměstí obdobným způsobem upálil devatenáctiletý student železniční průmyslovky v Šumperku **Jan Zajíc**. Následoval jej čtyřicetiletý dělník **Evžen Plocek**, delegát vysočanského sjezdu KSČ, který se upálil 4. dubna 1969 na náměstí v Jihlavě. Pak se již obdobné činy neopakovaly.

5. Zanechal po sobě Jan Palach dopis na rozloučenou?

Jan Palach odeslal před svým činem čtyři dopisy, které podepsal jako „**Pochodeň č. 1**“. Jeden z nich přinesl na místo činu v aktovce, ostatní zaslal svému spolužákovi Ladislavu Žižkovi, představiteli studentského hnutí, Lubomíru Holečkovi a poslední na adresu Svazu československých spisovatelů. **Občany v nich vyzval ke generální stávce**, kterou si měli vynutit zrušení cenzury a zastavení vydávání Zpráv (tiskoviny okupačních vojsk). V dopise zmínil skupinu, jejíž členové se měli v případě nesplnění uvedených požadavků také postupně upálit. Jan Palach **údajnou skupinu vykonstruoval pouze jako nátlakový prostředek**, ve skutečnosti patrně neexistovala.

6. Podařilo se vyšetřovatelům objasnit všechny okolnosti činu Jana Palacha?

Některé události spojené s činem Jana Palacha se doposud vyšetřovatelům ani historikům **nepodařilo zcela objasnit**. Například **skupina následovníků**, kterou Jan Palach zmínil v posledních dopisech, patrně vůbec neexistovala. Protože se v tomto směru však zřejmě již nikdy nedozvíme úplnou pravdu, ponechávají tuto otázku otevřenou také tvůrci Hořícího keře. V několika případech bylo z důvodů dramaturgie nutné propojit určitou akci či událost s jinou postavou, než jak tomu bylo ve skutečnosti. Jedná se především o poslední prohlášení Jana Palacha určené dalším členům jeho (domnělé) skupiny. Ve filmu je toto prohlášení přinucena veřejně přečíst studentka Čížková. Ve skutečnosti ovšem **poslední Palachův vzkaz zprostředkoval veřejnosti studentský vůdce Lubomír Holeček**, který vycházel z několika reálných výroků umírajícího studenta. Holeček však jejich smysl tehdy upravil tak, aby uklidnil napjatou situaci a předešel dalším případům sebeupálení. Také doposud nebyla zcela objasněna role Státní bezpečnosti či sovětské strany při vytváření dezinformací o tzv. studeném ohni. Ve filmu jsou proto tyto okolnosti rovněž pouze naznačeny.

7. Existují nějaké indicie, jestli byl Jan Palach psychicky labilní?

Takové indicie se neobjevily. Čin Jana Palacha vyšetřovali kriminalisté, kteří nechali vypracovat psychology rozsáhlý posudek. Při něm byly využity výpovědi rodinných příslušníků, přátel, spolužáků a učitelů. Nikdo z nich nevěděl, že by byl Jan Palach psychicky labilní. Všichni se shodovali v tom, že Jan Palach měl **velmi vyvinutý smysl pro spravedlnost**.

8. Jak se veřejnost dozvěděla o Palachově činu a o jeho motivech?

O činu Jana Palacha informovala Československá tisková kancelář zprávou, kterou připravilo Ministerstvo vnitra. V ní bylo pouze oznámeno, že se na Václavském náměstí zapálil student Filozofické fakulty v Praze s iniciálami jména J. P. a že motiv činu se vyšetřuje. Na tuto zprávu reagovala také ostatní média, včetně zahraničních agentur. Zpráva o sebeupálení se rychle šířila mezi širší veřejností také proto, že **čin viděly desítky osob**, mezi nimiž byli například členové štábu Československé televize. Události

byl přítomen také novinář Václav Pexa, který na místě přefotil Palachovu fotografii z jeho indexu. Spolu s krátkým článkem byla otištěna druhý den v deníku Práce, kde bylo již uvedeno celé Palachovo jméno. Právě z těchto novin si zprávu o sebeupálení svého syna přečetla ve vlaku do Prahy Libuše Palachová. O činu svého kolegy informovali večer také **vysokoškolští studenti**, kteří vydali k tomuto případu prohlášení. Palachův **čin označili za politický protest a varovali před jeho znevažováním**.

9. Jaké byly první reakce lidí na jeho smrt?

Odpoledne 20. ledna 1969, den po jeho smrti, lidé vytvořili dlouhý tichý **průvod, který se vydal z Václavského náměstí na dnešní Palachovo náměstí před budovu Filozofické fakulty Univerzity Karlovy**. V průvodu kráčeli především vysokoškolští a středoškolští studenti, akademičtí hodnostáři, k nimž se přidávali ostatní Pražané. Lidé v zástupu nesli československé i smuteční vlajky, zvětšenou fotografii z Palachova indexu a zapálené svíčky. Vzdávali tak hold Palachovi a jeho činu. Průčelí fakulty bylo smutečně vyzdobeno, a když před něj přišel smuteční průvod, všichni uctili památku zesnulého dvěma minutami ticha. Podobné smuteční akce proběhly v ten den i v jiných českých městech.

10. Kolik lidí přišlo po jeho smrti na manifestace na Václavském náměstí a jak reagovala policie, když zapalovali svíčky?

Pietní shromáždění se konala nejen na Václavském náměstí, ale také v jiných městech. Účastnilo se jich až **několik desítek tisíc osob**. Organizovali je většinou zástupci vysokoškoláků a bezpečnostní složky proti nim plošně nezasahovaly. V centru Prahy se uskutečnilo také několik večerních živelných demonstrací, které však byly rozeznány. Již 17. ledna 1969 se na Václavském náměstí shlukovali lidé na místech, kde byly vylepeny letáky s informacemi o tragické události, především u sochy sv. Václava a poblíž místa Palachova činu, kde několik mladých lidí začalo také držet **hladovku na podporu Palachových požadavků** (nakonec byli donuceni hladovku ukončit, když byli předvedeni na služebnu Veřejné bezpečnosti). Dne 18. ledna 1969 se uskutečnila první spontánní demonstrace, které se zúčastnilo několik tisíc, převážně mladých lidí. Další větší demonstrace se odehrála den po Palachově pohřbu. Proti jejím účastníkům

už bezpečnost zasáhla tvrdě. O den později, 28. ledna 1969, bylo **okolí sochy sv. Václava technicky zajištěno tak, aby se v její blízkosti neshlucovali lidé**.

11. Jak probíhal pohřeb Jana Palacha a kde je pohřben?

Od 24. ledna byla **v pražském Karolinu vystavena rakev s ostatky** Jana Palacha, u které držely čestnou stráž osobnosti z akademického, kulturního i politického života. Od rána do pozdních večerních hodin proudil kolem katafalku nekonečný zástup lidí, kteří se chtěli poklonit Palachově památce. Rakev byla vystavena ještě následujícího dne dopoledne, poté bylo nádvoří pro veřejnost uzavřeno. K rakvi přišla Janova maminka, bratr a další příbuzní, zástupci studentů, akademičtí hodnostáři s insigniemi, někteří poslanci a ministři, osobnosti kulturního života i zástupci obyčejných lidí.

Na nádvoří Karolina se uskutečnil i pietní akt. Za akademickou obec na něm promluvil tehdejší rektor Karlovy univerzity prof. Oldřich Starý, který Palachův čin označil za výraz čistého srdce, nejvyšší lásky k vlasti, pravdě, svobodě a demokracii. Potom se průvod, ke kterému se mohutně přidávala veřejnost, vydal na prostranství před budovou Filozofické fakulty, kde zazněla státní hymna. Jan Palach byl poté **pohřben na Olšanských hřbitovech, a to za účasti evangelického faráře Jakuba Trojana**, pozdějšího signatáře Charty 77 a po roce 1989 děkana Evangelické teologické fakulty, který Palacha osobně znal z kostela.

Studenti si původně přáli, aby se stal místem Palachova posledního odpočinku **Vyšehradský hřbitov**. To ale zamítl tehdejší předseda vlády Stanislav Rázl. Avšak ministr školství Vilibald Bezdíček se studenty sympatizoval a uhájil alespoň konání pietního aktu na Karlově univerzitě a pohřeb na Olšanských hřbitovech. Na Palachově hrobě byl v roce 1970 umístěn **bronzový reliéf od sochaře Olbrama Zoubka**, který ale byl na pokyn Státní bezpečnosti po osmnácti dnech odstraněn a roztaven.

Pozůstalým bylo v 70. letech vyhrožováno, že Janovy pozůstatky budou pohřbeny na neznámém místě do hromadného hrobu, a **rodina proto pod tlakem souhlasila s přemístěním hrobu**. Palachovy ostatky byly tedy v říjnu 1973 pod dozorem tajné policie exhumovány, zpopelněny a předány jeho matce Libuši Palachové, která je uložila na hřbitově v rodině Všetatech. Místo posledního odpočinku Jana

Palacha bylo bedlivě střeženo komunistickou policií. Teprve **roku 1990 se urna s popelem Jana Palacha mohla opět vrátit** na Olšanské hřbitovy.

Pohřeb Jana Palacha se stal jakousi labutí písní procesu označovaného jako **pražské jaro**. Byl jednou z posledních událostí, o kterých ještě média svobodně informovala, a také jednou z posledních příležitostí, jak veřejně vyjádřit odpor k okupaci Československa a následné normalizaci.

12. Co čin Jana Palacha znamenal bezprostředně pro komunistický režim? Jak na jeho oběť režim reagoval?

Představitelé komunistického režimu vnímali Palachův protest v naprosté většině jako **čin, který zhoršuje politickou situaci**. S ohledem na Moskvu se především snažili uklidnit situaci a **udržet šokovanou veřejnost pod kontrolou**. Na jedné straně vyjadřovali lítost nad popáleným studentem, ale současně **odmítli formu jeho protestu**. Požadavky pak označili za nesplnitelné. V souvislosti s Palachovou smrtí byla vyhlášena masivní pohotovost bezpečnostních jednotek a cenzurní úřad vydal pokyn redakcím, aby **publikovaly pouze oficiální sdělení**. Vedení komunistické strany sice souhlasilo s uspořádáním pietního průvodu a posléze také s veřejným rozloučením, současně ale dalo jasně najevo, že nehodlá tolerovat žádné demonstrace.

Palachův čin současně odsoudili někteří dogmatici, kteří hovořili o údajném zneužití mladého studenta. Poslanec Vilém Nový přišel se **lživou tezí o studeném ohni**, který měl údajně Palach dostat od „pravcových revizionistů“ a který měl sloužit pouze k demonstrativní akci. O údajném zneužití se také zmínili první tajemník ÚV KSSS Leonid Iljič Brežněv a předseda Rady ministrů SSSR Alexej Nikolajevič Kosygin v dopise, který zaslali 23. ledna 1969 Alexandru Dubčekovi a Oldřichu Černíkovi. Vyslovili v něm znepokojení nad situací v Československu a Jana Palacha v něm označili za **oběť provokatérů**.

13. Kdo byl Vilém Nový? Byly někdy odtajněny seznamy spolupracovníků s KGB?

Komunistický novinář a politik Vilém Nový (1904–1987) prožil velké pády i vzestupy. V meziválečném období působil jako stranický funkcionář na Moravě. V letech 1939–1945 pobýval v londýnském exilu. Po návratu do vlasti byl do roku 1946 vedoucím tajemní-

kem Krajského výboru KSČ v Ostravě. Postupně se dostal mezi členy stranického vedení. V listopadu 1945 byl kooptován za člena ÚV KSČ. V letech 1946–1948 byl poslancem Ústavodárného Národního shromáždění a v letech 1948–1949 poslancem Národního shromáždění ČSR. Od roku 1948 byl také šéfredaktorem deníku ÚV KSČ Rudé právo.

V listopadu 1949 politickou kariéru Viléma Nového zastavilo zatčení Státní bezpečností. Vězněn byl až do roku 1954. Ve vyšetřovací vazbě byl jako konfident s krycím jménem „Nechleba“ **nasazován na spolupovězně** (například na bývalého ministra zemědělství Josefa Smrkovského). Po rehabilitaci působil v letech 1963–1968 jako rektor Vysoké školy politické ÚV KSČ. V letech 1964–1968 byl poslancem Národního shromáždění a v letech 1969–1976 poslancem Federálního shromáždění. V roce 1966 se vrátil do širšího stranického vedení, když byl na XIII. sjezdu KSČ zvolen členem ÚV KSČ.

Po srpnové okupaci patřil Vilém Nový k **hlavním kritikům reformního hnutí a obhájcům kolaborace se sovětskou stranou**. Podle nedávno zpřístupněných ruských dokumentů byl Vilém Nový jedním z informátorů sovětského velvyslanectví v Praze. Po sebeupálení Jana Palacha v lednu 1969 proslul jako **rozšiřovatel lživé teze o údajném studeném ohni**. V roce 1964 byl nedávno rehabilitovanému Vilému Novému udělen Řád republiky, v roce 1973 pak Řád Vítězného února a v roce 1974 Řád Klementa Gottwalda.

Dcerou Viléma Nového je bývalá televizní hlasatelka **Kamila Moučková**, která se s otcem po srpnové okupaci názorově rozešla a později se stala signatářkou Charty 77.

Ve filmu je vykreslen jako spolupracovník KGB, což není (na rozdíl od jeho spolupráce se Státní bezpečností) doloženo archivními prameny. **Seznam československých spolupracovníků sovětské tajné služby** (působila pod různými názvy, včetně KGB) **nebyl nikdy zveřejněn**, známy jsou pouze jednotlivé případy.

14. Jak je možné, že se Dagmar Burešová k soudu i přes odpor režimu nakonec dostala?

Na jakou instituci se chtěla dále odvolat?

Průběh soudního sporu výmluvně ilustruje postupně se prohlubující „normalizaci“. Zpočátku vypadlo, že se žalobcům podaří dotáhnout věc do zdárného konce. Vilém Nový se sice nejdříve snažil soudní

proces protahovat obstrukcemi, když řadu týdnů nepřebíral předvolání k soudu, ale nakonec byl soud zahájen. V létě 1969 se ovšem politická situace výrazně přiosvětila v souvislosti s prvním výročím srpnové okupace. Pouliční demonstrace v Praze, Brně, Liberci a Bratislavě byly násilně potlačeny. Státní bezpečnost krátce poté zasáhla proti autorům a signatářům petice Deset bodů, odsuzující srpnovou okupaci a následné politické ústupky. Hlavní postavou petice byl Luděk Pachman, který byl společně s dvěma přáteli zatčen. Pachman byl proto k soudnímu sporu s Vilémem Novým přivezen z vazby s pouty na ruku. Přestože se ocitl v pozici politického vězně, ze sporu s Vilémem Novým na rozdíl od jiného žalobce neustoupil (z původní napadené pětice stáhnul „sebekriticky“ žalobu přímo na soudním líčení sportovec Emil Zátopek).

Vilém Nový se dlouho snažil, aby o sporu rozhodl nikoli obvodní soud pro Prahu 7, nýbrž okresní soud v České Lípě, což se podařilo žalobcům překazit s odkazem na možnou podjatost (Nový byl poslancem za českolipský okres). Postupně byli vyslechnuti svědci, kteří se v únoru 1969 zúčastnili veřejné schůze v České Lípě. Z jejich výpovědí se žalobci dozvěděli, že její průběh byl natočen na magnetofonový pásek. Na konci července 1970 u soudu svědčil pracovník zemědělské redakce Československého rozhlasu Vladimír Hončík, který společně s kolegy schůzi náhodně natočil. **Přestože tak žalobci získali jasný důkaz o nactiutrhačných výročích Viléma Nového, nakonec soudní při nevyhráli.** Naopak, soudkyně JUDr. Jarmila Ortová vynesla 30. července 1970 rozsudek, kterým jasně ukázala, že **justice se opět stala pouhou služkou moci.** Žalobu zamítla s odůvodněním, že Vilém Nový měl na kritiku činu Jana Palacha nejen právo, ale byla to i jeho povinnost. Žalobce, kteří měli podle rozsudku uhradit žalovanému náklady soudního řízení, pak označila za nepřátele socialismu.

15. Jaká byla atmosféra ve společnosti po okupaci Československa vojsky pěti států Varšavské smlouvy v roce 1968?

Srpnová okupace vyvolala okamžitě odpor většiny společnosti, který znemožnil okupantům vytvořit kolaborantskou vládu. Nakonec sovětská strana nezveřejnila ani „**zvací dopis**“, který již na počátku srpna 1968 napsala a předala Leonidu Brežněvovi skupina konzervativních představitelů KSČ (Alois Indra, Drahomír Kolder, Oldřich Švestka, Antonín Kapek a Vasil Biľak).

Pracovníkům rozhlasu a televize se podařilo pokračovat ve vysílání, v obtížných podmínkách také vycházely noviny a časopisy. Ulice zaplavily tisíce letáků a nápisů. Přestože bylo několik československých politiků, včetně prvního tajemníka ÚV KSČ Alexandra Dubčeka, uneseno do Sovětského svazu, podařilo se svolat XIV. mimořádný sjezd KSČ, na němž byli zbaveni všech funkcí odpůrci reformního procesu. Sovětské straně nakonec pomohl prezident Ludvík Svoboda, který s několika politiky odletěl do Moskvy, kde přesvědčil – až na Františka Kriegla – unesené politiky, aby **podepsali 26. srpna 1968 kapitulační dohodu.** Přestože veřejnost její podmínky neznala, začalo být zanedlouho jasné, že pražské jaro je minulostí. Dne 18. října 1968 schválilo Národní shromáždění smlouvu, kterou legalizovalo pobyt sovětských vojsk v Československu (zůstaly až do roku 1991). Smlouva předpokládala **pobyt 75 000 sovětských vojáků na československém území.** Postupná deziluze společnosti vedla již za pět měsíců po okupaci Jana Palacha k jeho radikálnímu protestu. Obnovení pořádku nebo lépe řečeno znovunastolení autoritativního režimu nakonec trvalo několik let.

Z komunistické strany bylo během této doby **vyloučeno či vyškrtáno okolo půl milionu členů.** Statisíce osob také ztratily pro své politické postoje kvalifikovanou práci a jejich děti nemohly studovat na vysoké škole. Postupně se **omezila také možnost cestování** do zahraničí a nastolena byla opět **tuhá cenzura.**

Odpoředi vypracoval:

Petr Blažek, historik

Odkazy:

Archiv bezpečnostních složek

www.abscr.cz

Jan Palach, Multimediální projekt Univerzity Karlovy

www.janpalach.cz

Příběhy bezpráví (projekt vzdělávacího programu Jeden svět na školách společnosti Člověk v tísni)

www.pribehybezpravi.cz

Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i.

www.usd.cas.cz

Ústav pro studium totalitních režimů

www.ustrcr.cz

Doporučená literatura:

BLAŽEK, P. (ed.): *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968–1989*. Dokořán, Praha 2005.

BLAŽEK, P.: *Živá pochodeň na Stadionu Desetiletí. Protest Ryszarda Siwce proti okupaci Československa v roce 1968*. ÚSTR, Praha 2008.

BLAŽEK, P.; JAREŠ, J.; EICHLER, P. a kol.: *Jan Palach '69*. FF UK, Togga, ÚSTR, Praha 2009.

BLAŽEK, P.: *Sebeupálení jako forma radikálního politického protestu ve světě*. In: SVOBODA, L. (eds.): *Solitér. Pocta historikovi Václavu Veberovi*. ÚSTR, Praha 2012, s. 339–352.

ČERNÝ, M.: *Živé pochodně v roce 1969*. In: *Česká a slovenská psychiatrie*, roč. 99, č. 7 (říjen 2003), s. 360–365.

EICHLER, P.: *Následovníci Jana Palacha. Evžen Plocek*. In: BLAŽEK, P.; EICHLER, P.; JAREŠ, J. a kol.: *Jan Palach '69*. Togga, FF UK, ÚSTR, Praha 2009, s. 108–114.

HRADILEK, A. (ed.): *Za vaši a naši svobodu*. Torst, ÚSTR, Praha 2010.

KLUSÁKOVÁ, J.: *Český sochař Olbram Zoubek o sobě a o době*. Středočeské nakl. a knihkupectví, Praha 1990.

LEDERER, J.: *Jan Palach: Zpráva o životě, činu a smrti českého studenta*. Novinář, Praha 1990.

MAZÁČOVÁ, B.; POKORNÁ, V.; SUCHÁNEK, P. (eds.): *Ve jménu života vašeho...* Karolinum, Praha 1991.

MONESTIER, M.: *Dějiny sebevražd. Dějiny, technika a zvláštnosti dobrovolné smrti*. Dybbuk, Praha 2003.

PAŽOUT, J.: *Mocným navzdory. Československé a západoevropské studentské hnutí v šedesátých letech 20. století*. Prostor, Praha 2008.

PROCHÁZKOVÁ, L.: *Slunce v úplňku. Příběh Jana Palacha*. Prostor, Praha 2008.

SÁDECKÝ, J. (ed.): *Živé pochodně. Konfrontation*, Struppen 1980.

SLACH, M.: *Světlo v soumraku*. Gloria, Kyjov 1994.

VOJTOVÁ, M.: *Proč jsem nemluvila. Arca JiMfa, Třebíč 1996*.

Poslední aktualizace: 01/2014